

гичний і професійний вимір у спортивній підготовці. *Фізичне виховання та спорт*. 2025. № 3. С. 80–85.

2. Кліш І.С. Майстерність тренера у підготовці юних спортсменів. *Соціальна адаптація особистості в сучасному суспільстві, ортобіоз та паліативна допомога із циклу: психологічні складові сталого розвитку суспільства: пошук психологічного обґрунтування на виклики сучасності*: Матер. ІХ Науково-практичної інтернет-конференції (з міжнародною участю) 28 листопада 2022р. Луцьк: ПП Іванюк ВП. 2022. С.165–167.

3. Кошева Л. В. Педагогічна майстерність фахівців з фізичної культури і спорту: навчально-методичний комплекс. Краматорськ, 2020. 124 с.

4. Папуча В.М. Формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя фізичного виховання в процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2010. 20 с.

5. Педагогічна майстерність: підручник / за заг. ред. Т. В. Петровської. К. : Видавець Позднішев, 2024. 402 с.

6. Хома Т. В. Формування педагогічної майстерності в майбутніх учителів фізичної культури. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 75. Т. 3. С. 123–127.

REFERENCES

1. Veritov O. I., Diadachko I. Ye., Bublyk S. A., Kryzhanivska O. F. (2025). Profesiina maisternist trenera: pedahohichnyi i profesiyni yumir u sportyvni pidhotovtsi [Professional mastery of a coach: pedagogical and professional dimension in sports training]. *Fizyczne vykhovannia ta sport*. 2025. №. 3. S. 80–85. [in Ukrainian]

2. Klish, I. S. (2022). Maisternist trenera u pidhotovtsi yunikh sportsmeniv [Coach mastery in training young athletes]. *Sotsialna adaptatsiia osobystosti v suchasnomu suspilstvi, ortobioz ta paliatyvna dopomoha iz tsyклу: psykhohichni skladovi staloho rozvytku suspilstva: poshuk psykhohichnoho obgruntuvannia na vyklyky suchasnosti: Materialy IX naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (z mizhnarodnoiu uchastiu) 28 lystopada 2022 r. Lutsk: PP Ivaniuk VP. P. 165–167. [in Ukrainian]*

3. Kosheva, L. V. (2020). Pedahohichna maisternist fakhivtsiv z fizychnoi kultury i sportu: navchalno-metodychnyi kompleks [Pedagogical mastery of specialists in physical culture and sports: educational and methodological complex]. *Kramatorsk*. 124 s. [in Ukrainian]

4. Papucha, V. M. (2010). Formuvannia pedahohichnoi maisternosti maibutnoho vchytelia fizychnoho vykhovannia v protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of pedagogical mastery of future physical education teachers in the process of professional training]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. *Zaporizhzhia*. 20 p. [in Ukrainian]

5. Petrovska, T. V. (2024). Pedahohichna maisternist: pidruchnyk [Pedagogical mastery: textbook]. Kyiv: Vydavets Pozdnyshev. 402 s. [in Ukrainian]

6. Khoma, T. V. (2021). Formuvannia pedahohichnoi maisternosti v maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Formation of pedagogical mastery in future physical education teachers]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 3. 75. Vol. 3. S. 123–127. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОВАЛЬОВА Юлія – кандидат педагогічних наук, Заслужений тренер України з плавання, старший викладач кафедри спортивних ігор та масових видів спорту Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: дослідження виховання морально-вольових якостей, підготовка майбутніх вчителів та тренерів до навчально-тренувальної діяльності.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOVALOVA Yuliia – Candidate of Pedagogical, Senior Lecturer of the department of Sports Games and Popular Sports of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: the study of the development of moral and volitional qualities, and the preparation of future teachers and coaches for educational and training activities.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 10.01.2026 р.

УДК 005.94:331:338:378:81

JEL Classification Code I23, I25, J11, L93, M5

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-299-306

МІРОШНИЧЕНКО Інга –

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності
Української державної льотної академії
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8193-5403>
e-mail: inga-m@meta.ua

КАЛІНІЧЕНКО Віра –

кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри іноземних мов професійного спрямування
Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9675-9174>
e-mail: kalinichenko.v@donnu.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ ТА МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НЕФІЛОЛОГІЧНИМИ НАПРЯМАМИ ПІД ЧАС РОЗВИТКУ ГЛИБИННОГО ПРОФЕСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті розкрито питання формування фахових та мовних компетентностей здобувачів вищої освіти як ключового чинника розвитку їх глибокого професійного потенціалу. Актуальність дослідження зумовлена посиленнями вимогами до якості підготовки сучасних фахівців, що передбачає не лише оволодіння професійними знаннями, а й здатність ефективно комунікувати в професійному середовищі, зокрема іноземною мовою. Здійснено аналіз науково-теоретичних джерел у контексті професійної

підготовки майбутніх фахівців та визначено компетентності, що є взаємопов'язаними складовими цілісної професійної культури здобувача вищої освіти, що сприяють його конкурентоспроможності на ринку праці. Окреслено сучасні вимоги до організації освітнього процесу у вищій школі відповідно до компетентнісного підходу, що орієнтується на формування здатності до самостійного мислення, креативності, адаптивності та міжкультурної комунікації. Особливу увагу приділено інтеграції мовної підготовки в професійно орієнтоване навчання, зокрема у підготовці майбутніх фахівців нефілологічних напрямів (за освітніми програмами немовної підготовки). На основі проведеного аналізу запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення процесу формування фахових та мовних компетентностей у закладах вищої освіти. Зокрема, підкреслено доцільність використання міждисциплінарного підходу, інтерактивних методів навчання, упровадження професійно спрямованих мовних курсів, а також створення освітнього середовища, що сприяє розвитку мовленнєвої культури в професійному контексті. Акцентовано, що результати дослідження можуть бути використані в практиці організації освітнього процесу, підготовки програм навчальних дисциплін, а також у науково-методичній діяльності викладачів. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок у цій сфері, наголошено на розробці інтегрованих методичних моделей формування фахових і мовних компетентностей з урахуванням специфіки різних галузей знань.

Ключові слова: фахові компетентності, мовні компетентності, здобувачі вищої освіти, професійний потенціал, конкурентоспроможні фахівці, нефілологічні напрями підготовки, професійне володіння англійською мовою.

MIROSHNYCHENKO Inga –

PhD in Economics, Associate Professor

at Aviation Management Department

Ukrainian State Flight Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8193-5403>

e-mail: inga-m@meta.ua

KALINICHENKO Vira –

PhD in Linguistics, Associate Professor at Foreign Languages

for Specific Purposes Department

Vasyl' Stus Donetsk National University

Acting Head of the Department

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9675-9174>

e-mail: kalinichenko.v@donnu.edu.ua

DEVELOPING PROFESSIONAL AND LANGUAGE COMPETENCIES OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN NON-PHILOLOGICAL FIELDS VIA IN-DEPTH PROFESSIONAL POTENTIAL GROWTH

The paper discusses the issue of forming professional and language competencies of higher education students as a key factor in developing their in-depth professional potential. The research is relevant due to the growing requirements for the quality of modern specialists training, which involves not only mastering professional knowledge, but also the ability to communicate effectively in a professional environment, in particular, employing a foreign language. The related scientific and theoretical sources in the context featuring the future specialists professional training issues have been analyzed. The authors have also highlighted the competencies being interrelated components of higher education students' holistic professional culture contributing to students' competitiveness in the global labor market. Modern requirements for organizing the educational process in higher education have been outlined in accordance with the competency-based approach, which focuses on the formation of the ability to think independently, being creative, adaptability, and intercultural communication. Particular attention has been paid to integrating the language training into professionally oriented training, in particular in the training of future specialists who run their bachelor or master degree education programs related to non-philological fields. Relying on the analysis carried out, practical recommendations have been proposed for improving the process of forming professional and language competencies in higher education institutions. In particular, the feasibility of using an interdisciplinary approach, interactive teaching methods, implementing professionally oriented language courses, as well as creating an educational environment that promotes the development of speech culture in a professional context has been emphasized in the paper under consideration. The article claims that the research results can be employed when organizing the educational process, preparing curricula for academic disciplines, as well as in the scientific and methodological activities arranged by teachers. The authors have outlined the main prospects for further research in this area, and have examined the issues regarding the development of integrated methodological models for forming professional and language competencies, taking into account various fields of knowledge being specific.

Key words: professional competencies, language competencies, higher education students, professional potential, competitive specialists, non-philological fields, professional English proficiency.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасних умовах господарювання та трансформації вищої освіти підвищуються вимоги до якості професійної підготовки, в цьому контексті особливої значущості набуває формування не лише спеціальних знань і вмінь, а й цілісного професійного потенціалу майбутніх фахівців, зокрема, здобувачів вищої освіти за нефілологічними напрямами, які навчаються за освітніми програмами немовної підготовки (де ділова українська мова/українська мова за професійним спрямуванням та іноземна мова /іноземна мова професійного спрямування не є профільними освітніми компонентами). Однією з ключових передумов цього процесу є розвиток

фахових та мовних компетентностей, які забезпечують не тільки глибоке оволодіння професійною діяльністю, але й ефективну комунікацію в мультикультурному, глобалізованому просторі.

Своєчасність обраної теми зумовлена необхідністю оновлення підходів до підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до викликів ХХІ століття. Університетська освіта має забезпечувати не лише передачу знань, а й сприяти формуванню гнучкого мислення, здатності до самоосвіти, критичного аналізу, міжособистісної взаємодії та володіння професійною термінологією українською й іноземними мовами. Формування фахових та мовних компетентностей тісно

пов'язане з розвитком глибинного професійного потенціалу, який передбачає не лише професійну обізнаність, але й сформованість ціннісних орієнтирів, мотивації до постійного професійного зростання та адаптивності в динамічному професійному середовищі.

Крім того, в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору, питання розвитку мовних компетентностей набуває особливої ваги. Знання мов (української як державної та іноземних як засобу міжнародної комунікації) є невід'ємною складовою конкурентоспроможного фахівця на національному й міжнародному ринках праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті сучасних наукових студій неабиякої значущості набувають останні праці, присвячені вивченню процесів професійного розвитку особистості спеціаліста, оскільки саме вони відображають актуальні тенденції, теоретичні підходи та практичні моделі формування професійної компетентності, адаптивності, мотиваційної готовності до самореалізації й особистісного зростання фахівців у різних галузях. Тому проблематика ефективного професійного розвитку особистості фахівця посідає важливе місце в наукових пошуках українських дослідників, набуваючи значущості як на теоретичному, так і на прикладному рівнях, а саме: Л. Воловик, Т. Черноштан, К. Ковальська та В. Мічуда розкрили роль освітніх складників, які спрямовані на розвиток фахових компетентностей здобувачів вищої освіти з метою забезпечення їх професійної спроможності [1].

У науковому дослідженні Г. Буянової та О. Удалової проаналізовано роль інноваційних освітніх технологій у процесі формування та розвитку фахових компетентностей студентів закладів вищої освіти [2]. Процес самоосвіти як інтегрований механізм самостійного упорядкування знань у своїй праці розглядає А. Вахіс та студіює, зокрема, принципи, які відіграють важливу роль у становленні професійної компетентності здобувача освіти [3]. Науковець О. Лук'яненко проаналізував вплив стейкхолдерів на розробку, дискусію, модифікацію та актуалізацію освітніх програм, а також на організацію курсів неформальної освіти та іноземної мови [4].

Дослідження, яке здійснили К. Чистоборова, М. Супрун і Д. Супрун, доводить, що організація процесу формування професійної компетентності у майбутніх фахівців у площині спеціальної освіти має відповідати міжнародним стандартам, які забезпечать здатність фахівця ефективно взаємодіяти в глобальному професійному середовищі [5]. У статті О. Євдокімової та Н. Алексєнко розглянуто інноваційну компетентність як одну з ключових професійно важливих характеристик сучасного фахівця будь-якого профілю [6].

Л. Субота, своєю чергою, досліджувала розвиток іншомовної професійної компетентності здобувачів вищої освіти через створення спеціалізованих курсів іноземних мов, зміст яких відповідає специфічним потребам тієї чи іншої

професійної сфери [7]. Формування компетентних спеціалістів через використання реалістичних мовних сценаріїв, які можуть результативно працювати в умовах глобалізованого професійного простору, вивчали Т. Ускова та Н. Карабітська [8].

У статті Т. Зубенко здійснено комплексне дослідження сучасних інформаційних технологій на предмет їх відповідності потребам формування англійськомовної комунікативної компетентності студентів. Розглянуто доцільність впровадження цих технологій у навчальний процес з метою розширення комунікативного потенціалу майбутніх фахівців, удосконалення їх мовленнєвих умінь і навичок, а також підвищення готовності до ефективного розв'язання професійно орієнтованих комунікативних завдань [9].

Отже, підсумовуючи результати наведених досліджень, варто зазначити, що проблема формування фахових та мовних компетентностей у здобувачів вищої освіти, головню, нефілологічних напрямів, залишається надзвичайно актуальною, оскільки вона безпосередньо пов'язана з якістю професійної підготовки, здатністю випускників ефективно діяти в умовах сучасного ринку праці та відповідати викликам глобалізованого освітнього й професійного простору.

Актуальність – визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасних умовах стрімких соціальних змін, науково-технічного прогресу, цифровізації та інтеграції у світовий освітній простір оновлюються вимоги до підготовки фахівців, зокрема в системі вищої освіти. Головним орієнтиром стає не лише засвоєння певної сукупності знань, умінь і навичок, а й формування фахових та мовних компетентностей, які забезпечують здатність ефективно застосовувати набуте у реальних професійних ситуаціях і комунікативних контекстах. Саме компетентнісний підхід розглядається як один із головних механізмів підвищення якості вищої освіти, що відповідає потребам ринку праці, очікуванням роботодавців та особистісному розвитку здобувачів.

Значущим видається питання гармонійного поєднання загальнотеоретичної, мовної, практичної та професійно орієнтованої підготовки майбутніх фахівців, а також активного залучення їх до самостійної пізнавальної діяльності, критичного мислення, розв'язання проблемних ситуацій, роботи в команді. Актуальність наукової розвідки зумовлена також необхідністю оновлення змісту освітніх програм відповідно до міжнародних стандартів і потреб сучасного глобалізованого суспільства з урахуванням впровадження інноваційних освітніх технологій, розвитку міждисциплінарності та співпраці з соціальними партнерами (стейкхолдерами).

Таким чином, студіювання процесу формування фахових та мовних компетентностей у здобувачів вищої освіти нефілологічного напрямку має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки сприяє розробці ефективних педагогічних стратегій, які дозволяють підготувати конкурентоспроможного, професійно і мовно мобільного та

соціально відповідального фахівця нового покоління.

Мета та завдання статті. У контексті викладеного, *метою* пропонованої статті є систематизація та аналіз теоретико-методологічних підходів до формування фахових і мовних компетентностей здобувачів вищої освіти в умовах розвитку їх глибинного професійного потенціалу. Також передбачено визначення ефективних педагогічних умов і дидактичних засобів, які сприяють гармонійному поєднанню мовної підготовки з професійним становленням майбутніх фахівців нелінгвістичного профілю в умовах сучасного освітнього простору.

Для реалізації окресленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- проаналізувати науково-теоретичні джерела щодо визначення сутності фахових та мовних компетентностей у структурі професійної підготовки здобувачів вищої освіти;

- окреслити сучасні вимоги до професійної підготовки здобувачів вищої освіти в контексті компетентнісного підходу;

- запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення процесу формування фахових та мовних компетентностей у закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасна господарська практика релевантно відображає усталену тезу про те, що люди є найважливішим активом для підприємств, організацій та держави загалом. Інвестиції в розвиток персоналу, створення сприятливих умов праці та мотивація співробітників сприяють підвищенню їх продуктивності, інноваційності та конкурентоспроможності. Сучасні роботодавці розуміють, що залучені, мотивовані та кваліфіковані працівники є основою їх довготривалого успіху.

З огляду на це, система професійної освіти покликана гарантувати якісну підготовку кадрів, які володіють необхідними знаннями, навичками та гнучкістю для ефективної роботи в умовах швидких технологічних змін, динамічного ринку праці та високої конкуренції. Особливої уваги це набуває в таких стратегічно важливих сферах, як, до прикладу, авіаційна галузь, сфера міжнародних відносин і зовнішньої політики, міжнародне право, комп'ютерні науки та інформаційні технології тощо, де до фахівців висуваються підвищені вимоги і, зокрема, щодо володіння професійною термінологією, знанням міжнародних стандартів та вільним володінням англійською мовою як мовою міжкультурної професійної комунікації. У площині тієї ж авіаційної галузі стандартизована англійська фразеологія в радіообміні потрібна для чіткої та недвозначної комунікації між пілотом і диспетчером. Тому професійна англійська мова в авіації є не лише інструментом комунікації, а й фактором безпеки, ефективності та відповідності міжнародним нормам (ICAO) [10]. У сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, комп'ютерних наук англійська мова є міжнародним стандартом, необхідним не лише для кар'єрного зростання та можливості працювати на глобальному ринку, а, передусім, для опрацювання

технічної документації та ресурсів (близько 90% матеріалів); комунікації в міжнародних командах, з іноземними колегами та партнерами; релевантного кодингу (коментарі до коду та номінації змінних прийнято писати англійською мовою для адекватного сприйняття і розуміння іншими розробниками). Високий рівень володіння англійською мовою у галузі міжнародного права (включно з низкою підгалузей міжнародного публічного права, а саме міжнародного авіаційного (повітряного) права, міжнародного морського права, міжнародного космічного права, міжнародного гуманітарного права тощо) є без сумніву сьогодні фундаментальним інструментом професійної діяльності, необхідним для укладання міжнародних договорів, проведення ефективних перемовин, роботи з міжнародними судовими інстанціями, стандартизації та уніфікації правничої термінології, доступу до актуальних інформаційних джерел у галузі міжнародної юриспруденції (робота з найновішими міжнародними правовими актами, науковими працями, судовими прецедентами, документальними і фактографічними базами даних). У зв'язку з цим формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти у галузях авіації, комп'ютерних наук та інформаційних технологій, міжнародного права і міжнародних відносин та ін. повинно включати цілеспрямовану мовну підготовку як обов'язкову складову професійного потенціалу особистості.

Таким чином, у процесі підготовки майбутніх фахівців вищої школи фахові та мовні компетентності становлять базис для розвитку глибинного професійного потенціалу, забезпечуючи здатність молодого спеціаліста не лише опанувати знання, а й ефективно застосовувати їх у практичній діяльності, вільно й упевнено комунікувати в професійно-орієнтованих контекстах. У глобальному світі, де технології швидко модифікуються, конкуренція зростає, а споживачі стають більш вимогливими, успіх бізнес-структур чи підприємств значною мірою залежить від кваліфікації, мотивації та розвитку працівників. Зважаючи на це, професійний потенціал працівників є критичним для досягнення успіху та підтримання конкурентоспроможності на сучасному ринку. Уміння, знання та навички співробітників визначають здатність підприємства адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та задовольняти потреби клієнтів.

Підприємства, що інвестують у розвиток професійного потенціалу своїх працівників через навчання, тренінги та можливості для кар'єрного зростання, зазвичай мають кращі результати роботи, активно впроваджують нові технології, ефективніше залучають та використовують ресурси. Таким чином, розвиток професійного потенціалу фахівця є стратегічним пріоритетом для будь-якого успішного бізнесу чи підприємства, що прагне залишатися конкурентоспроможним в умовах глобальної економіки, а від так і основною цілью для сучасної сфери професійної освіти.

Суттєвим механізмом сприяння результативному професійному зростанню працівників виступає наявність цілісної системи нормативно-

правового забезпечення, яка регламентує основні засади професійного навчання, підвищення кваліфікації, стажування та безперервного розвитку фахівців. Зокрема, законодавчо-нормативне підґрунтя професійного розвитку працівників, що сприяє підвищенню їх кваліфікації та адаптації до змін на ринку праці, міститься в Законі України «Про професійний розвиток працівників» [11]. Така система створює правові основи для реалізації принципу безперервності освіти, адаптації працівників до змін у професійному середовищі та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці.

У процесі формування глибинного професійного потенціалу важливо забезпечити цілісну інтеграцію фахових і мовних

компетентностей здобувачів вищої освіти. Така інтеграція передбачає врахування як спеціалізованих знань і практичних навичок, так і здатності до ефективної комунікації в різних професійних контекстах. У табл. 1 представлено ключові компетентності, їх характеристику, методи формування, очікувані результати та приклади реалізації в освітньому процесі.

Як видно з табл. 1, успішне формування фахових і мовних компетентностей потребує комплексного та міждисциплінарного підходу, який поєднує теоретичне навчання з практичним застосуванням знань у мовному середовищі, а інтеграція цих елементів створює передумови для формування глибинного професійного потенціалу здобувачів вищої освіти.

Таблиця 1

Формування фахових та мовних компетентностей здобувачів вищої освіти *

Вид компетентності	Характеристика	Методи формування	Очікуваний результат
Фахова	Поглиблені знання з обраної спеціальності, аналітичне мислення, практичні навички	Проектна діяльність, кейс-методи, стажування	Здатність професійно діяти у складних ситуаціях
Мовна (українська)	Володіння державною мовою у професійному контексті	Написання звітів, наукових текстів, публічні виступи	Грамотне та чітке професійне мовлення
Мовна (іноземна)	Комунікація іноземною мовою в межах професійного спрямування	Іноземна професійна лексика, рольові ігри, дискусії	Здатність до міжкультурного фахового спілкування
Комунікативна	Уміння ефективно передавати та сприймати інформацію	Дебати, робота в групах, презентації	Підвищення рівня соціальної та професійної взаємодії
Інтегрована (мовно-фахова)	Поєднання мовної та фахової складових у реальних ситуаціях	Моделювання професійних діалогів, симуляції робочих ситуацій	Комплексна підготовленість до фахової діяльності в реальному середовищі

* Таблицю укладено авторами за джерелами [12; 13; 14; 15].

Отже, у сучасних умовах динамічного розвитку освітнього простору та глобалізації ринку праці зростають вимоги до якості підготовки фахівців, здатних ефективно функціонувати у професійному й міжкультурному середовищі. Тому, формування фахових і мовних

компетентностей потребує системного підходу, який враховує особливості спеціальності, актуальні освітні технології та запити роботодавців. У зв'язку з цим доцільним є впровадження низки практичних кроків, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу (рис. 1).

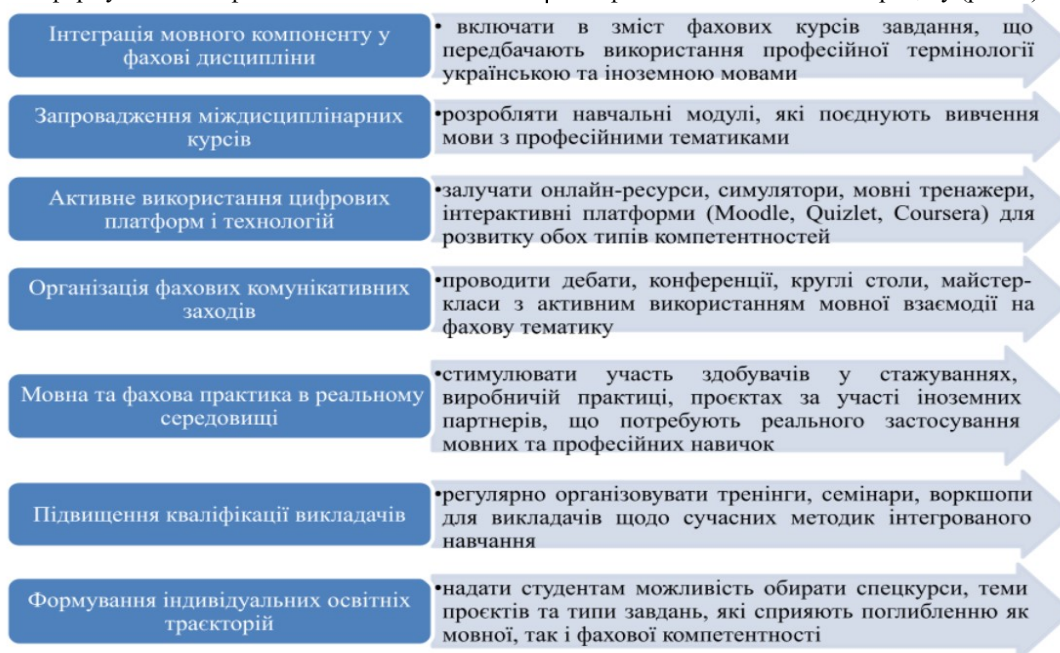

Рис. 1. Практичні рекомендації щодо удосконалення процесу формування фахових та мовних компетентностей [12; 13; 14; 15]

Зважаючи на вищезазначене, удосконалення процесу формування фахових і мовних компетентностей здобувачів вищої освіти, зокрема, тих, які навчаються за освітніми програми нефілологічного напрямку, потребує системної взаємодії між освітніми компонентами, викладачами та студентами. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме формуванню конкурентоспроможного фахівця, який вільно володіє українськомовною та англійськомовною професійною лексикою, здатний до ефективної комунікації та швидкої адаптації у плюрилінгвальному професійному середовищі.

Глибинний фаховий потенціал здобувачів вищої освіти визначається кількома ключовими факторами, що охоплюють як академічну доброчесність, так і використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект (ШІ) для підтримки їх професійного розвитку. Крім того, його важливим елементом є здатність до критичного мислення та аналітичних навичок, а саме: вміння аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення та вирішувати складні проблеми, що є ключовим для успішної професійної діяльності.

Відтак, вважаємо, що глибинний фаховий потенціал здобувачів вищої освіти визначається не лише набутими знаннями та навичками, які надзвичайно актуальні та затребувані на сучасному ринку праці, але й здатністю здобувачів дотримуватись непорушних етичних стандартів та принципів академічної доброчесності у майбутній професійній діяльності. Використання систем штучного інтелекту у цьому контексті відіграє важливу роль у розвитку таких компетенцій. В умовах швидко змінюваного ринку праці та технологічного прогресу учасники освітнього процесу повинні бути готові до постійного навчання та адаптації до нових умов, що включає розвиток навичок самоосвіти та здатності швидко освоювати нові знання та технології.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У підсумку, формування фахових та мовних компетентностей здобувачів вищої освіти є ключовим чинником у процесі становлення їхнього глибинного професійного потенціалу. У сучасних умовах глобалізації та підвищених вимог до якості підготовки фахівців, інтеграція мовної підготовки у фахове навчання набуває стратегічного значення. Саме поєднання професійних знань, практичних умінь та здатності до ефективної міжкультурної комунікації створює підґрунтя для успішної реалізації майбутнього спеціаліста в багатомовному професійному середовищі. Такий підхід забезпечує не лише конкурентоспроможність випускників на ринку праці, а й сприяє формуванню гнучкого, мобільного та інтелектуально розвинутого фахівця, здатного адаптуватися до викликів сучасного світу.

Подальші наукові розвідки у межах окресленої проблематики доцільно зосередити на розробці інтегрованих методичних моделей формування фахових і мовних компетентностей з урахуванням специфіки різних галузей знань, головно, нелінгвістичного профілю, акцентуючи на функціонуванні освітніх програм факультетів

немовної підготовки ЗВО. Перспективним є також дослідження ефективності впровадження цифрових освітніх технологій, зокрема платформ змішаного та дистанційного навчання, у процес професійно орієнтованої мовної підготовки. Особливу увагу варто приділити міждисциплінарному підходу до навчання, який сприяє формуванню цілісного глибинного професійного потенціалу. Крім того, актуальним залишається вивчення рівня готовності здобувачів освітніх програм нефілологічного напрямку до іншомовної професійної комунікації в умовах реального професійного середовища, що дозволить удосконалити освітні програми відповідно до сучасних вимог ринку праці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Воловик Л. М., Чорноштан Т. М., Ковальська К. В., Мічуда В. В. Формування фахових компетентностей як сучасна вимога підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 79. Том 1. 2025. С. 53–58. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_1/10.pdf (дата звернення 29.11.2025)
2. Буянова Г., Удалова О. Вплив інноваційних форм і методів навчання на якість професійної підготовки здобувачів вищої освіти. *Проблеми освіти*. Вип. 2. 2022. С. 190–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pros_2022_2_13 (дата звернення 29.11.2025)
3. Вахіс А. Формування професійної компетентності студента як синергетичний процес. *Український журнал освітніх досліджень та інформаційних технологій*. 5 (2). 2017. С. 5–8. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/article/view/55/44> (дата звернення 29.11.2025)
4. Лук'яненко О. Залучення стейкхолдерів до формування загальних і фахових компетентностей здобувачів освіти гуманітарної галузі знань. *Українська професійна освіта=Ukrainian professional education*. (16). 2024. С. 17–26. URL: <https://ucpepnu.pnu.edu.ua/article/view/314201/305301> (дата звернення 29.11.2025)
5. Чистобородова К. В., Супрун М. О., Супрун Д. М. Формування професійної вмілості та стимулювання особистісного розвитку майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти. *Теорія і практика спеціальної педагогіки та психології*. Випуск 12. К., 2024. С. 133–139. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742528/1/Збірник%20№12%20%282024%29.pdf> (дата звернення 30.11.2025)
6. Євдокімова О. О., Алексєнко Н. В. Інноваційна компетентність як професійно важлива риса сучасного фахівця. *Право і безпека*. 2017. № 2 (65). С. 146–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_2_28 (дата звернення 30.11.2025)
7. Субота Л. А. Проблеми формування іншомовної професійної компетентності здобувачів вищої освіти. *Вісник науки та освіти. Серія: Філологія: електронний журнал*. № 1 (19). 2024. С. 508–515. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/8892/8939> (дата звернення 30.11.2024 р.).
8. Ускова Т., Карабітська Н. Проблеми формування іншомовної професійної компетентності здобувачів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 71, том 3, 2024. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_3/29.pdf (дата звернення 07.12.2025)
9. Зубенко Т. Відповідність сучасних інформаційних технологій умовам формування англійської комунікативної компетентності студентів. *Психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій і методик навчання студентської*

молоді у закладах вищої освіти. 2018. № 51. С. 233–236. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5414/4837> (дата звернення 07.12.2025)

10. Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements. Doc 9835 AN/453. Second Edition. 2010. URL: <https://skybrary.aero/sites/default/files/bookshelf/2497.pdf> (дата звернення 08.12.2025)

11. Про професійний розвиток працівників. Закон України від 12 січня 2012 року № 4312-VI. Поточна редакція від 27.12.2019 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення 08.12.2025)

12. Мірошніченко І., Калініченко В. Значущість переддипломної практики здобувачів вищої освіти у професійному становленні сучасних фахівців. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Випуск № 3. Черкаси. 2024. С. 41–51. URL: <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/58> (дата звернення 08.12.2025)

13. Мірошніченко І.С., Калініченко В.І. Академічна доброчесність як фундаментальна складова професійного становлення сучасних фахівців. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Випуск 216. 2024. С. 230–237. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2026/2010> (дата звернення 08.12.2025)

14. Мірошніченко І.С., Калініченко В.І. Квестія професійної орієнтації у закладах вищої освіти України в умовах глобалізації. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. № 217. Кропивницький. 2025. С. 146–154. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2088/2087> (дата звернення 08.12.2025)

15. Мірошніченко І., Калініченко В. Роль стейкхолдерів у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. №1. 2025. С. 64–71. URL: <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/111/99> (дата звернення 08.12.2025)

REFERENCES

1. Volovyk, L. M., Chornoshtan, T. M., Kovalska, K. V., Michuda, V. V. (2025). Formuvannya fakhovykh kompetentnosti yak suchasna vymoha pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity do profesiinoi diialnosti [Formation of Professional Competencies as a Modern Requirement for Preparing Higher Education Students for Professional Activity]. *Innovatsiina pedahohika*. Vypusk 79. Tom 1. S. 53–58. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2025/79/part_1/10.pdf [in Ukrainian]

2. Buianova, H., Udalova, O. (2022). Vplyv innovatsiinykh form i metodiv navchannia na yakist profesiinoi pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity [The Impact of Innovative Forms and Learning Methods on the Quality of Higher Education Students' Professional Training]. *Problemy osvity*. Vyp. 2. S. 190–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pros_2022_2_13 [in Ukrainian]

3. Vakhis, A. (2017). Formuvannya profesiinoi kompetentnosti studenta yak synerhetychni protses [Formation of a Student's Professional Competency as a Synergistic Process]. *Ukrainskyi zhurnal osvitykh doslidzhen ta informatsiinykh tekhnolohii*. 5 (2). S. 5–8. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/article/view/55/44> [in Ukrainian]

4. Lukianenko, O. (2024). Zaluchennia steikholderiv do formuvannia zahalnykh i fakhovykh kompetentnosti zdobuvachiv osvity humanitarnoi haluzi znan [Involving Stakeholders in Forming General and Professional Competencies of the Humanities Field Students]. *Ukrainska profesiina osvita [Ukrainian Professional Education]*. (16). S. 17–26. URL: <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/314201/305301> [in Ukrainian]

5. Chystoborodova, K. V., Suprun, M. O., Suprun, D. M. (2024). Formuvannya profesiinoi vmilosti ta

stymulivannia osobystisnoho rozvytku maibutnikh fakhivtsiv u haluzi spetsialnoi osvity [Forming Professional Skills and Stimulating Personal Development of Upcoming Experts in the Special Education Field]. *Teoria i praktyka spetsialnoi pedahohiky ta psykholohii*. Vypusk 12. K. S. 133–139. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742528/1/Збірник%20№12%20%282024%29.pdf> [in Ukrainian]

6. Yevdokimova, O. O., Aleksieienko, N. V. (2017). Innovatsiina kompetentnist yak profesiino vazhlyva rysa suchasnoho fakhivtsia [Innovative Competency as a Modern Specialist's Professionally Important Feature]. *Pravo i bezpeka*. № 2 (65). S. 146–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_2_28 [in Ukrainian]

7. Subota, L. A. (2024). Problemy formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [The Issues of Forming Higher Education Students' Foreign Language Professional Competency]. *Visnyk nauky ta osvity. Seriia: Filolohiia: elektronnyi zhurnal*. № 1 (19). S. 508–515. URL: <http://perspective.s.pp.ua/index.php/vno/article/view/8892/8939> [in Ukrainian]

8. Uskova, T., Karabitskova, N. (2024). Problemy formuvannia inshomovnoi profesiinoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [The Issues of Forming Higher Education Students' Foreign Language Professional Competency]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 71. tom 3. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_3/29.pdf [in Ukrainian]

9. Zubenko, T. (2018). Vidpovidnist suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii umovam formuvannia anhlovnoyi komunikativnoi kompetentnosti studentiv [Compliance of Modern Information Technologies with the Conditions for the Formation of Students' English Language Communicative Competency]. *Psykholoho-pedahohichni zasady vprovadzhennia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii i metodyk navchannia studentskoi molodi u zakladakh vyshchoi osvity*. № 51. S. 233–236. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5414/4837> [in Ukrainian]

10. Manual on the Implementation of ICAO Language Proficiency Requirements. (2010). Doc 9835 AN/453. Second Edition. URL: <https://skybrary.aero/sites/default/files/bookshelf/2497.pdf> [in English]

11. Pro profesiinyi rozvytok pratsivnykiv [On the Employees' Professional Development]. (2012). *Zakon Ukrainy vid 12 sichnia 2012 roku № 4312-VI*. Potochna redaktsiia vid 27.12.2019 r. Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (Last accessed: 2025, December 08). [in Ukrainian]

12. Miroshnychenko, I., Kalinichenko, V. (2024). Znachushchist peredyplomnoi praktyky zdobuvachiv vyshchoi osvity u profesiinomu stanovleni suchasnykh fakhivtsiv [The Importance of Pre-Graduate Internship for Higher Education Students in the Modern Specialists' Professional Development]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho*. № 3. Cherkasy. S. 41–51. URL: <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/58> [in Ukrainian]

13. Miroshnychenko, I. S., Kalinichenko, V. I. (2024). Akademichna dobrocheshnist yak fundamentalna skladova profesiinoho stanovlennia suchasnykh fakhivtsiv [Academic Integrity as a Fundamental Component of the Modern Specialists' Professional Development]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. Vypusk 216. S. 230–237. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2026/2010> [in Ukrainian]

14. Miroshnychenko, I. S., Kalinichenko, V. I. (2025). Kvestiia profesiinoi oriantatsii u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Career and Vocational Guidance Issue in Ukraine's Higher Education Institutions under the Globalization Conditions]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. № 217. Kropyvnytskyi. S. 146–154. URL: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2088/2087> [in Ukrainian]

15. Mirosnhychenko, I., Kalinichenko, V. (2025). Rol steikkholderiv u formuvanni profesiinykh kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Stakeholders' Role in the Development of Higher Education Students' Professional Competencies]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Pedagogichni nauky»*, №1. S. 64-71. URL: <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/article/view/111/99> [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

МИРОШНИЧЕНКО Інга – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту авіаційної діяльності Української державної льотної академії.

Наукові інтереси: проблемні питання професійної орієнтації здобувачів вищої освіти; особливості та перспективи розвитку економіки України, економічна діяльність суб'єктів господарювання (мікро- та макроекономічні аспекти), функціонування підприємств у глобальному середовищі, ефективність управління підприємствами; актуальні питання дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами закладів вищої освіти України.

КАЛІНІЧЕНКО Віра – кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри іноземних мов професійного спрямування Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Наукові інтереси: проблемні питання професійної орієнтації здобувачів вищої освіти; актуальні проблеми методики викладання іноземної мови професійного спрямування для здобувачів освітніх програм немовної підготовки закладів вищої освіти України; особливості лінгвоментального світу представників англійськомовної та українськомовної комунікативних спільнот в міжкультурному постколоніальному контексті МІР –

ВІЙНА в психолінгвістичній та лінгвокогнітивній площинах; актуальні питання дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами закладів вищої освіти України.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

MIROSHNYCHENKO Inga – PhD in Economics, Associate Professor at Aviation Management Department, Ukrainian State Flight Academy (Kropyvnytskyi)

Scientific interests: topical issues of higher education students' career and vocational guidance; specific features and prospects of Ukraine's economy development; economic activity of business entities (micro- and macroeconomic aspects), enterprises functioning in the global environment; enterprise management efficiency; relevant issues of compliance with the academic integrity principles by Ukrainian higher education applicants.

KALINICHENKO Vira – PhD in Linguistics, Associate Professor at Foreign Languages for Specific Purposes Department, Acting Head of the Department, Vasyl' Stus Donetsk National University.

Scientific interests: topical issues of higher education students' career and vocational guidance; problematic aspects of the English for Specific Purposes teaching methodology used at Ukraine's higher education institutions for students majoring in non-linguistic specialisms; the specific linguamental world features of the English-speaking and Ukrainian-speaking language communities' representatives in the intercultural post-colonial context PEACE – WAR at the psycholinguistic and linguacognitive levels; relevant issues of compliance with the academic integrity principles by Ukrainian higher education applicants.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 10.01.2026 р.

УДК 821.161.2'06:172.15]:355.4(470:477)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-222-306-313

СЕНЬОВСЬКА Надія –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2220-1498>
e-mail: ipp56@tnpu.edu.ua

СКУРАТКО Тетяна –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та зарубіжної
літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7196-987X>
e-mail: tanyabidov@gmail.com

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ВІЙНИ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

У статті окреслено науково-методичні засади національно-патріотичного виховання здобувачів освіти різних рівнів (від дошкільного до вищого) засобами сучасної української літератури війни. Проаналізовано наукову та методичну літературу з теми, констатовано значний виховний потенціал сучасних текстів про російсько-українську війну. Описано методику ознайомлення здобувачів освіти зі зразками словесного мистецтва війни, виділено такі способи роботи з текстами: аналіз мотивів внутрішньої сили героїв, їх етичних рішень у межових обставинах; виокремлення образів-маркерів ідентичності; інтерпретацію наскрізних символів; розкодування метафоричних ланцюгів; співвіднесення здобувачами освіти прочитаного з власним життєвим досвідом, переживаннями, родиною та національною пам'яттю; трансформацію висновків після прочитаного та осмисленого, формування власних цінностей та перспективних планів. Виокремлено умови використання різножанрових творів сучасної української літератури війни у процесі національно-патріотичного виховання дітей та молоді: орієнтація на вікові особливості вихованців; врахування педагогом різноманітних контекстів; використання інтерактивних методів та форм роботи; створення умов для театралізації; формування цифрового, друкованого та відеопродукту; залучення дітей та молоді до дослідницької роботи та